

Смирнова В. А. Концепт «политической воли» в научных подходах украинской политической науки

Анализируются особенности исследования политической воли представителями современной украинской политической науки. Показаны возможности политической воли как механизма влияния гражданского общества на качество политических решений управленческой элиты и средства активизации демократической формы политического мышления.

Ключевые слова: политическая воля, модернизация, реформирование, компромисс общественных интересов, политическая элита, гражданское общество.

Smirnova V. Concept «Political Will» in Scientific Approaches of Ukrainian Political Science

This article deals with analysis of political will research, made by representatives of modern Ukrainian science. The possibilities of political will as a mechanism of influence of civil society on the quality of political decision-making and managerial elite means to enhance democratic political thinking.

Keywords: political will, modernization, reformation, compromise of social interests, political elite, civil society.

УДК 327(477)"1991/1994"

Завадська О. Р.

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНСТВА Л. М. КРАВЧУКА

У зовнішньополітичній сфері України в період перебування Л. Кравчука на посаді президента можна виділити два етапи. Зокрема, перший етап характеризується становленням України – незалежної держави, у світовому політикумі, а саме, визнання її як суб'єкта міжнародних відносин. Другий етап – окреслення стратегічної спрямованості зовнішньополітичного курсу країни.

Ключові слова: зовнішня політика України, президенство Л. Кравчука, процес еволюції зовнішньої політики незалежної України

Аналіз здійснення основних напрямків зовнішньої політики України та вивчення законодавчих передумов формування зовнішньополітичної діяльності держави у період становлення незалежності України з метою дослідження політичних, історичних, правових основ зовнішньої політики набуває надзвичайної актуальності в умовах впровадження в Україні європейської моделі держави та форм ведення зовнішньої політики.

Окремі аспекти зовнішньої політики України аналізували вчені. Зокрема, політико-правові засади реалізації зовнішньої політики держави досліджували М. Алексієвець [5], С. Віднянський [7], А. Зленко [8; 9], Ю. Макар [15]. Аналіз основних напрямків зовнішньої політики здійснювали Л. Гайдуков, В. Кремень [15], О. Прієшкіна [19], Д. Табачник [22], Л. Чекаленко [24], та ін. При всій важливості проведених досліджень більшість із них мають здебільшого теоретичний характер та залишаються недостатньо розкритими питання здійснення зовнішньої політики України в період президенства Л. М. Кравчука, визначення її особливостей, етапів, специфіки у 1991 – 1994 рр.

Важливим кроком появи України на світовій політичній арені став виступ Голови Верховної Ради України Л. Кравчука на 46-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 2 вересня 1991 р. Тут було проголошено вірність нашої держави принципам Статуту ООН, підтверджено намір стати безпосереднім учасником загальноєвропейського процесу та членом європейських структур. Зазначалось також, що Україна не має територіальних претензій до жодного зі сусідів і виступає проти будь-яких територіальних зазіхань [13].

Леонід Кравчук, прийшовши на президентські вибори з програмою «П'ять Д», а саме, демократія, державність, добробут, духовність, довіра [27, с. 943], поступово та

систематично намагався її впроваджувати у внутрішньополітичній і зовнішньополітичній сферах новоствореної української держави. Інститут президента України був запроваджений у липні 1991 р. Л. Кравчука американський дослідник О. Мотиль називав «концептуальним президентом», а його правління – «політикою сюрреалізму» [29, с. 103-121].

Початковим етапом зовнішньополітичної діяльності президента Л. Кравчука по встановленню самостійного та незалежного зовнішньополітичного курсу нашої країни слід вважати законодавчо сформований політико-правовий фундамент для зовнішньополітичної діяльності. Необхідні умови для формування зовнішньополітичної діяльності України на початку 1990-х рр. виникли завдяки прийняттю Верховною Радою Української РСР низки основоположних документів, а саме Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, Постанови «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин» від 25 грудня 1990 року та Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Після оголошення результатів референдуму 1 грудня 1991 р. Міністерство зовнішніх справ України звернулося до Генерального секретаря Ради Європи з пропозицією про співпрацю [5, с. 180].

В Декларації про державний суверенітет України, зазначалося, що «Верховна Рада Української РСР, виражаючи волю народу України, прагнучи створити демократичне суспільство, виходячи з потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини, шануючи національні права всіх народів, дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний та духовний розвиток народу України, визнаючи необхідність побудови правової держави, маючи на меті утвердити суверенітет і самоврядування народу України, проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах». Декларація «створила юридичні засади для розгортання державотворчого процесу та реалізації на практиці українською нацією свого невід'ємного права на самовизначення... заклала підвалини правової держави в Україні, стала юридичною основою для реформування та модернізації вітчизняного законодавства і державних структур, на тривалий час визначила вектор суспільного розвитку республіки» [19, с. 3-5].

Наступною правовою засадою у започаткуванні реалізації зовнішньої політики України стало прийняття Постанови Верховної Ради Української РСР «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин», де зазначалося, що Раді Міністрів Української РСР було доручено виконання низки завдань, спрямованих на забезпечення безпосередніх зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних зносин Української РСР, а також на встановлення її дипломатичних, консульських і торговельних відносин з іноземними державами, на вирішення організаційних і фінансових питань її участі в загальноєвропейському процесі та європейських структурах.

Проте, лише після прийняття Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. і закріплення його результатами всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. були створені необхідні правові та політичні передумови для становлення незалежної української держави і як наслідок затвердження України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин. 5 грудня 1991 р. у Зверненні Верховної Ради України «До парламентарів і народів світу» незалежна Україна заявила, що буде демократичну, правову державу, першочерговою метою якої є забезпечення прав і свобод людини та керуючись Загальною декларацією прав людини, буде неухильно дотримуватись норм міжнародного права, міжнародних актів про права людини, які Україна ратифікувала, та інших відповідних міжнародних документів. 10 грудня 1991 р. було прийнято Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України», яким закріплено, що укладені та належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Таким чином, 11 грудня 1991 р. Президія Верховної Ради України у своїй постанові «Про встановлення дипломатичних відносин з державами-суб'єктами колишнього СРСР» доручила Міністерству закордонних справ України

звернутися до всіх держав-суб'єктів колишнього СРСР з пропозицією про встановлення з ними дипломатичних відносин у повному обсязі, провести з ними переговори та укласти відповідні угоди [8, с. 179-183]. 4 листопада 1991 р. було прийнято Закон про державний кордон України, що чітко визначав недоторканність кордонів країни, правила їхнього перетину, порядок охорони [1].

Зовнішньополітична діяльність України поступово налагоджувалась. Розбудовувалась дипломатична служба України. МЗС України очолив А. Зленко (24 серпня 1991 — 25 серпня 1994 рр.). Варто зазначити, що він був й Міністром закордонних справ УРСР з 27 липня 1990 — 24 серпня 1991 рр. У 1992 р. у Міністерстві закордонних справ налічувалося понад 200 штатних працівників. Певні труднощі існували і зі справою виділення приміщень для українських посольств, оскільки всі закордонні радянські представництва, включно з майном, відійшли у власність РФ. Українським дипломатам також бракувало досвіду роботи та кваліфікації. Однак усі ці проблеми поступово вирішувалися, зокрема і за активного сприяння української діаспори [13]. Протягом кількох місяців незалежну державу Україну визнали понад 140 країн світу. Одними з перших заявили про це Польща, Канада, Індія, Угорщина, Латвія, Італія, Бельгія, Литва, Росія, Аргентина, Болгарія та ін.

Делегація Верховної Ради України була запрошена на спеціальну сесію Парламентської Асамблеї у лютому 1992 р., де офіційно проходили переговори про вступ до Ради Європи. Делегація українських юристів відвідала у квітні 1992 р. штаб-квартиру організації в Страсбурзі. Вони напрацювали документ «Відносини з Україною», де було подано рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи розглянути пропозицію про приєднання України до пакету конвенцій.

Протягом 1992-1993 рр. Україна налагоджує дипломатичні зв'язки зі Польщею, США, Канадою, Німеччиною, Росією, Казахстаном, Францією, Китаєм, державами Балтії, Скандинавії та ін. Влітку 1992 р. відбувся візит Л. Кравчука до Франції, під час якого підписаний договір про дружбу та співробітництво між двома країнами. Тоді ж Україна приєдналася до паризької «Хартії для нової Європи». Україна також стала членом Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ, згодом – з 1995 р. ОБСЄ), а також Світового банку, Міжнародного Валютного Фонду [19]. Членство України в ОБСЄ забезпечило рівноправну участь держави у розв'язанні актуальних проблем міжнародної безпеки і співпраці в регіоні. Воно також дало право виносити на обговорення питання виникнення загрози для національної та міжнародної безпеки. За умовами участі Україна вправі вимагати розслідування й обговорення випадків порушення принципів і норм ОБСЄ, що загрожують безпеці країни, зокрема, розв'язання проблем щодо Автономної Республіки Крим, національних меншин.

Згодом були прийняті й інші документи, які заклали **підвалини участі України у міжнародних відносинах**. Наприклад, основні принципи та напрямки зовнішньої політики незалежної України викладено у Постанові Верховної Ради від 2 липня 1993 року «Про основні напрямки зовнішньої політики України». У ній окреслено базові національні інтереси України і завдання її зовнішньої політики. До основних завдань належало: «...утвердження і розвиток України як незалежної демократичної держави, забезпечення стабільності міжнародного становища України; збереження територіальної цілісності держави та недоторканості її кордонів, включення національного господарства у світову економічну систему для його повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу, захист прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном, створення умов для підтримання контактів з зарубіжними українцями і вихідцями з України, надання їм допомоги згідно з міжнародним правом», поширення у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера [17].

Важливе місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів України посідали відносини з державами СНД. Організаційні засади СНД визначаються кількома документами установчого характеру: Біловезькою угодою від 8 грудня 1991 р., Протоколом до неї, Алма-Атинською декларацією від 21 грудня 1991 р., Статутом СНД, прийнятим 22 січня 1993 року.

У грудні 1991 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду про створення СНД, а 20 грудня прийняла з цього приводу заяву, в якій наголошується, що Україна виступає проти перетворення СНД на нове державне утворення й заперечує надання СНД статусу суб'єкта міжнародного права. Статут СНД не підписаний Президентом України й не ратифікований Верховною Радою. Отже, Україна не є членом СНД де-юре, а має особливий статус, що впливає з ратифікованої нею Біловезької угоди разом із згаданими застереженнями Верховної Ради. Крім того, Україна має асоційоване членство в Економічному союзі СНД [28] У той же час Україна не є учасницею Ташкентської угоди від 15 травня 1992 року про колективну безпеку.

В політичних колах України була багато розбіжностей у поглядах політиків щодо виконання нашою державою зобов'язань, що стосувалися практичної реалізації **без'ядерного статусу**. «Підігрівала» ситуацію ще й нестабільність україно-російських взаємин. Між державами набирала розмаху «економічна війна». Найбільше занепокоєння породжувало «кримське питання», яке так і не було вирішене в період президенства Л. Кравчука. З вересня 1993 р. Л. Кравчук підписав Масандрівські угоди, які стосувалися подальшої долі розміщених на території України Чорноморського Флоту та ядерної зброї. Після переговорів Масандрі було підписане чотири міжнародних документи, укладені Україною та Російською Федерацією. Угоди стосувалися врегулювання проблем поділу Чорноморського флоту колишнього СРСР та утилізації ядерної зброї, що знаходилася на території України. До цих угод входять:

- Протокол про врегулювання проблем Чорноморського флоту [20];
- Основні принципи утилізації ядерних боезарядів стратегічних ядерних сил, що дислоковані в Україні [14];
- Угода між Урядом Російської Федерації та Урядом України про утилізацію ядерних боезарядів [25];
- Угода між Україною та Російською Федерацією про порядок здійснення гарантійного та авторського нагляду за експлуатацією стратегічних ракетних комплексів Стратегічних Сил, розташованих на їхніх територіях [26].

«У січні 1994 р. у Москві, всупереч ратифікованому Верховною Радою 18 листопада 1993 р. Договору СТАРТ-1, яким передбачалося поступове скорочення стратегічних ядерних озброєнь розташованих на території України, самочинно прийняв рішення підписати «Тристоронню заяву» президентів України, США та Росії щодо негайного вивезення всієї української ядерної зброї до Росії (яке завершилося вже 1 червня 1996 р.), причому без будь-яких конкретних гарантій безпеки та документально зафіксованих фінансових компенсацій»[9].

3-7 березня 1994 року український президент відвідав США, де був укладений договір про дружбу та співробітництво між двома державами. Тоді ж Україна приєдналася до програми співробітництва з НАТО «Партнерство заради миру». А 23 березня 1994 року Президент Л. Кравчук підписав у Брюсселі договір про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом. Співпраця між Україною та ЄС базується теж на ґрунтовній політичній і міжнародно-правовій основі. Угода про партнерство і співробітництво (УПС) між Україною і ЄС була підписана 14 червня 1994 року на період 10 років. В межах угоди передбачалась співпраця в політичній, гуманітарній та економічній сферах, що є передумовою включення України до європейських інтеграційних процесів.

«У Кравчука був єдиний шанс — дати Україні державність, дати народу незалежність. Він скористався ним блискавично. Але вивести її на європейські та світові магістралі йому не судилося...» [11].

У зовнішньополітичній сфері України в період перебування Л. Кравчука на посаді президента можна виділити два етапи. Зокрема, перший етап характеризується становленням України – незалежної держави – у світовому політикумі, а саме, визнання її як суб'єкта міжнародних відносин. Другий етап – окреслення стратегічної спрямованості зовнішньополітичного курсу країни. Л. Кравчук намагався «відкрити» Україну для світу. Він

прагнув до співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, намагався лавіювати між залежністю від окремих держав чи груп держав. Проте, через прорахунки у проведенні внутрішньої політики він не зміг повністю реалізувати зовнішньополітичні плани. Через затуляту політичну боротьбу Л. Кравчуку так і не вдалося затвердити Конституцію України. Крім того, економічні зв'язки з іншими союзними республіками було розірвано, натомість стрімко зростав борг за енергоносії перед Росією. Ніякі спроби зупинити шалений ріст інфляції не увінчалися успіхом. Економічні реформи не проводились. Л. Кравчук працював над позитивним іміджем України здійснюючи закордонні візити, поширюючи позитивну інформацію про Україну. Йому, перебуваючи на посаді Президента України, не вдалося вирішити ні «кримське питання», ні проблему демаркації кордонів.

Використана література:

1. Закон України «Про державний кордон України». – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1777-12>.
2. Постанова Президії Верховної Ради України «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/581-12>.
3. Постанова Президії Верховної Ради України «Про встановлення дипломатичних відносин з державами-суб'єктами колишнього СРСР». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1968-12>.
4. Постанова Верховної Ради від 2 липня 1993 року «Про основні напрямки зовнішньої політики України». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
5. Алексієвець М. Україна в системі міжнародних відносин: деякі особливості й проблеми (1991–2011) [Текст] / М. Алексієвець, С. Прийдун // Україна–Європа–Світ. – Вип.1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 179–183.
6. Бондик О. В. Правові засади становлення та розвитку зовнішньої політики незалежної України (1991–2000 роки) – 2015. – № 2. – С. 4-11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_2_3.
7. Віднянський С. Незалежна Україна: двадцять років між Європою та Євразією [Текст] / С. Віднянський // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Вип. 6–7: 20-й річниця Незалежності України присвячується. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – С. 24–38.
8. Зленко А. Етапи формування зовнішньої політики України: як це було? [Текст] / А. Зленко // Україна дипломатична. Науковий щорічник. Вип. десятий. – К., 2009. – С. 29.
9. Зленко А. Формування та реалізація концептуальних засад зовнішньої політики України [Текст] / А. Зленко // Україна дипломатична. Науковий щорічник. Вип. 8. – К., 2007. – С. 608 – 623.
10. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної України. - Режим доступу : http://udec.ntu-kpi.kiev.ua/lspace/history_ukr.
11. Кацин М. Угода про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною, політико-правовий аспект. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Pravo/1_57332.doc.htm.
12. Костенко Ю. 10 міфів про ядерне роззброєння України [Текст] / Ю. Костенко // Радіо Свобода : сайт. — 2014. — 10 січня.
13. Кравчук Л. Виступ Голови Верховної Ради України Л. М. Кравчука на 46-й сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй [Текст] / Л. М. Кравчук // Радянська Україна. – 1991. – 3 жовтня. – С. 2
14. Леонід Кравчук: «Я задекларував себе, будучи президентом, як державник» // Донеччина: громадсько-політична газета. – Режим доступу:

http://donetshina.ucoz.org/publ/leonid_kravchuk_ja_zadeklaruvav_sebe_buduchi_prezidentom_jak_derzhavnik/1-1-0-37.

15. Макара Ю. Зовнішня політика України: наміри і реалії [Текст] / Ю. Макара // Україна–Європа– Світ. Вип.1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189–198.

16. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980–2000 [Текст] / Авт. : Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський та ін. – К. : Либідь, 2001.

17. Основні принципи утилізації ядерних боєзарядів стратегічних ядерних сил, що дислоковані в Україні. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_054.

18. Президент України. Бібліографічний покажчик (1991 – 1999) [Текст] / Нац.парлам. б9 ка України, Секретаріат Верховної Ради України. Відділ інформ.–бібл. забезпечення. Упоряд.: Е. А. Афонін, Т. О. Яковлева, І. А. Душ, Ю. А. Левенець, О. О. Рафальський. – К., 2000. – 272 с.

19. Прієшкіна О. В. Значення Декларації про державний суверенітет для функціонування Конституційного ладу України [Текст] / О. В. Прієшкіна // Проблеми становлення правової демократичної держави. – 2008. – № 1. – С. 3–5.

20. Протокол про врегулювання проблем Чорноморського флоту. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_054.

21. Соколов В. Україна–Франція: соціально-політичні, економічні та культурно-освітні відносини (частина I) / В. Соколов // Віче, № 22, листопад 2009 // Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1742/>.

22. Табачник Д. В. Історія української дипломатії в особах [Текст] / Д. В. Табачник. – К., 2004. – 638 с.

23. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001) [Текст]. – К. : Альтернативи, 2001. – С. 131.

24. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України і безпека України [Текст] / Л. Д. Чекаленко. – К., 2004. – 352 с.

25. Угода між Україною та Російською Федерацією про порядок здійснення гарантійного та авторського нагляду за експлуатацією стратегічних ракетних комплексів Стратегічних Сил, розташованих на їхніх територіях. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_131.

26. Угода між Урядом Російської Федерації та Урядом України про утилізацію ядерних боєзарядів. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_132.

27. Україна: політична історія. XX – початок XXI ст. [Текст] / В. М. Редрада, Литвин та ін. Редкол.: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 1028 с.

28. Участь України в СНД. Постійне представництво України при координаційних інститутах СНД. – Режим доступу: <http://cis.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cis/cooperation>.

29. Motyl A. The Conceptual President: Leonid Kravchuk and the Politics of the Surrealism [Text] // Colton T. (ed.) Patterns in Post-Soviet Leadership. – Boulder, 1995. – P. 103-121.

Завадская О. Р. Анализ внешней политики Украины в период президентства Л. М. Кравчука

Во внешнеполитической сфере Украины в период пребывания Л. Кравчука на посту президента можно выделить два этапа. В частности, первый этап характеризуется становлением Украины - независимого государства в мировом политикуме, а именно, признание ее как субъекта международных отношений. Второй этап - определение стратегической направленности внешнеполитического курса страны.

Ключевые слова : внешняя политика Украины , президентство Л. Кравчука , процесс эволюции внешней политики независимой Украины

Zavadska O. *Analysis of Foreign Policy of Ukraine Under President Leonid Kravchuk*

The foreign policy of Ukraine during the presidency of L. Kravchuk can be divided into two stages. In particular, the first stage is characterized by the emergence of Ukraine - an independent state in world politics, recognizing it as a subject of international relations. The second phase - defining the strategic direction of foreign policy of the country.

Keywords: foreign policy of Ukraine, the presidency of L. Kravchuk, process evolution of foreign policy independent Ukraine

УДК 352.07(09)

Бровко О. В.

ПОНЯТТЯ І ПОЛІТИЧНА ЗНАЧИМІСТЬ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

У статті досліджуються багатоманітні інтерпретації поняття місцевого самоврядування, у тому числі зміни його тлумачення з плином часу. Акцентовується увага на управлінському (владному) аспекті місцевого самоврядування через визначення місця органів місцевого самоврядування в системі публічної влади, його специфічних рис та функцій. Надається характеристика громадського аспекту місцевого самоврядування через визначення функцій громадської участі в справах місцевого значення.

Ключові слова: місцеве самоврядування, публічна влада, управлінський аспект, громадський аспект

Актуальність дослідження інституту місцевого самоврядування в системі публічної влади викликана трансформаціями у політичній системі України, проведенням адміністративно-територіальної реформи, впровадженням конструктивного соціального партнерства між центром і територіями, що має привести до прийняття нового законодавства про місцеве самоврядування в Україні. При його підготовці та розробленні необхідно досліджувати теоретичні засади інституту місцевого самоврядування, зокрема роль інституту місцевого самоврядування в системі публічної влади.

Ступінь наукової розробки Питання стосовно визначення інституту «місцевого самоврядування» та його місця і ролі в системі публічної влади є об'єктом наукового інтересу як європейських так і вітчизняних вчених. На особливу увагу заслуговують праці таких вчених як Л. А. Велихов, О. Г. Лиска, З. І. Боярська, Л. Я. Самойленко та ін., які пропонують різноманітні тлумачення та інтерпретації цього феномену. Але все ж таки однозначні погляди серед дослідників відсутні, тому, на нашу думку, така тема заслуговує на подальше наукове осмислення.

Мета статті – дослідження поняття місцевого самоврядування та значимості цього інституту в системі публічної влади. Відповідно до мети поставленні **задачі**:

- 1) дослідити тлумачення поняття «місцевого самоврядування» в історичній перспективі та сучасних наукових дослідженнях;
- 2) визначити місце та роль місцевого самоврядування в системі публічної влади;
- 3) проаналізувати можливості впливу членів територіальної громади на роботу органів місцевої влади та участі в прийнятті рішень

Демократичний розвиток будь якої держави неможливий без розвиненого інституту місцевого самоврядування, що впевнено займає своє місце в політичній системі держави. Сучасні демократичні теорії наголошують на необхідності демократії на місцевому рівні як запоруку реалізації прав місцевих громад, що є ознакою справжнього суверенітету громадян і держави в цілому.

Більшість європейських дослідників тлумачили місцевого самоврядування як інститут, що задовольняє практичні потреби населення на певній території. Для його аналізу необхідно було створити науково обґрунтовану теоретичну базу. Науковці різних держав намагалися дослідити та розкрити сутність місцевого самоврядування. Але все ж таки